

Biblioteka
TRAGOM KLASIKA

Urednik izdanja
Tea Jovanović

Naslov originala
H. G. Wells
INVISIBLE MAN

H. Dž. Vels

NEVIDLJIVI
ČOVEK

Prevod sa engleskog
Igor Solunac

 dereta

DOLAZAK NEOBIČNOG ČOVEKA

Neznanac je stigao početkom februara, probijajući se tog zimskog dana kroz oštar vetar i uskovitlani sneg, poslednji te godine, na putu od železničke stanice Bramblherst, s crnim koferčetom koji je stezao debelom rukavicom. Zavijen od glave do pete, nosio je mek filcani šešir koji mu je, osim sjajnog vrha nosa, u potpunosti prekrivao lice. Sneg mu beše napadao po ramenima i grudima, kao težak oklop koji ga je dodatno opterećivao. Gotovo bez daha, oteturao se u gostionicu *Kočije i konji* i ispustio kofer na pod.

– Kamin, ako boga znate! Sobu s kaminom!

Pred šankom je otresao sneg s nogu i kaputa, a zatim krenuo za gospođom Hol u gostinjsku sobu da se pogode. Nakon kratkog upoznavanja i nekoliko zlatnika koje je bacio na sto, dobio je sobu u gostionici.

Gospođa Hol je potpalila vatru i ostavila ga kako bi mu lično pripremila obrok. Ne samo da je neočekivan gost

u Ajpingu zimi bio neuobičajeno srećna okolnost, već se radilo o nekome ko se nije cenjkao, pa je odlučila da se pokaže dostojnom sreće koja ju je zadesila. Pošto je propržila slaninu i s nekoliko vešto odabranih prezrivihi opaski prenula nemarnu pomoćnicu Mili, odnela je stolnjak, tanjire i čaše u sobu, pa raskošno postavila sto. Iznenadila se što gost i dalje nosi šešir i kaput, iako se vatra već bila razbuktala. Stajao joj je okrenut leđima i kroz prozor zamišljeno posmatrao sneg koji je padao u dvorištu. Šake u rukavicama držao je na leđima, duboko zadubljen u misli. Primetila je kako mu se sneg sa ramena topi i kaplje po njenom tepihu.

– Mogu li da vam uzmem šešir i kaput, gospodine? Da ih prosušim u kuhinji?

– Ne – rekao je i ne okrenuvši se.

Nije bila sigurna da ga je dobro čula, i taman je htela da ponovi pitanje, kada on okrenu glavu i pogleda je preko ramena.

– Radije bih ih zadržao na sebi – reče značajno, i ona primeti velike plave naočare sa zaklonom i guste zulufe iznad kragne koji su mu u potpunosti prekrivali obraze i lice.

– U redu, gospodine, kako želite. Soba će se brzo zagrejati.

Ne odgovorivši, on joj je ponovo okrenuo leđa, a gospođa Hol, shvativši kako je pokušala da pokrene razgovor u pogrešnom trenutku, hitrim i žustrim pokretima dovrši postavljanje stola i izlete iz sobe. Po povratku, zatekla ga je

kako i dalje stoji na istom mestu, poput spomenika – pogrbljenih leđa, podignute kragne, dok mu je obod šešira s kojeg je kapao otopljeni sneg bio povijen nadole i u potpunosti skrivao lice i uši. Prenaglašenim pokretima poslužila je jaja i slaninu, a onda mu glasno dobacila:

– Ručak je na stolu, gospodine.

– Zahvaljujem – odgovori on istog časa, ne mičući se dok nije zatvorila vrata. Tek tada se okrenuo i revnosno prišao stolu.

Dok je iz bara odlazila u kuhinju, začula je zvuke koji su se ponavljali u određenim razmacima. *Čink, čink, čink* – zvonak odjek kašike koja žurno udara po zdeli.

– Eh, ta devojka – reče. – Eto, očito sam zaboravila. To ona razvlači!

I dok je na sebe preuzela da umuti senf, uputila je nekoliko oštrih reči Mili, koreći je zbog preterane sporosti. Već beše pripremila šunku i jaja, postavila sto i obavila sve, dok je Mili (kakve li pomoćnice!) jedino uspela da zakasni s pripremanjem senfa. I to za novog gosta koji želi da odsedne kod njih! Napunila je zdelicu sa senfom i pošto ju je nadmeno stavila na zlatno-crni poslužavnik, ponela ga je u gostinsku sobu.

Pokucala je odlučno i ušla ne sačekavši poziv. U tom trenutku posetilac se hitro pomerio, tako da je samo na tren spazila sjaj belog predmeta koji je nestao ispod stola. Izgledalo je kao da se sagnuo da nešto podigne s poda. Spustila je činijicu sa senfom na sto i primetila kako je u međuvremenu primakao stolicu kaminu i okačio kaput i

šešir, dok je postojala opasnost da od para mokrih čizama zarđa čelični okvir kamina. Odlučno se uputila ka odeći.

– Pretpostavljam da ih sad mogu odneti da se osuše – rekla je glasom koji ne dozvoljava prigovor.

– Ostavite mi šešir – promumlao je gost. Okrenula se i videla ga kako sedi i posmatra je.

Na tren je zapanjeno zurila u njega, suviše iznenađena da progovori.

Donji deo lica prikrijavao je belom tkaninom – radilo se o salveti koju je doneo sa sobom – tako da su mu usta i vilica bile potpuno skrivene, zbog čega je mumlao. Međutim, nije to zbunilo gospođu Hol. Iznenađila ju je činjenica da mu je čelo iznad plavog okvira naočara bilo prekriveno belim zavojem, dok mu je drugi skrivao uši, tako da se od lica video samo rozikast, šiljat nos. Bio je svetao, rumen i sjajan, baš kao i kad je stigao. Na sebi je imao tamnosmeđi somotski sako s visokim, postavljenim okovratnikom koji mu je skrivao vrat. Gusta crna kosa, koja je poput neobičnih vijuga i rogova izbijala između zavoja, davala mu je krajnje neobičan izgled. Ova skrivena i zavijena glava toliko ju je iznenađila, da se na trenutak skroz ukočila.

Nije sklonio salvetu, već ju je i dalje držao smeđom rukavicom, posmatrajući je kroz neprozirne plave naočare.

– Ostavite mi šešir – rekao je, govoreći sasvim jasno kroz belu tkaninu.

Njeni živci su se polako oporavljali od pretrpljenog šoka. Vratila je šešir na stolicu pored kamina.

– Gospodine, nisam znala da – zaustila je i, postidevši se, ućutala.

– Hvala – odvrti on suvo, bacivši pogled ka vratima i zatim opet ka njoj.

– Lepo ću ih osušiti, gospodine, iz ovih stopa – rekla je i iznela odeću iz sobe. Pri izlasku je bacila još jedan pogled na glavu zavijenu u belo i plave naočare, ali salveta je i dalje bila na mestu. Stresla se pošto je zatvorila vrata za sobom, a na licu su joj se videli iznenađenje i zbunjenost.

– Ma nikad – prošaptala je. – Eto, tako!

Tiho je krenula ka kuhinji isuviše zamišljena da bi upitala Mili šta to sad muti.

Posetilac je i dalje sedeo, osluškujući udaljavanje njenih koraka. Bacio je upitan pogled ka prozoru pre nego što je uklonio salvetu i nastavio da jede. Uzeo je zalogaj, podozrivo pogledao ka prozoru, zatim još jedan, a onda ustao sa salvetom u ruci, prišao zastoru i spustio ga do bele platnene zavese koja je prekrivala donji deo okna. Soba se zamračila. Donekle se umirivši, vratio se ručku.

– Jadan čovek, mora da je imao nesreću, operaciju ili nešto tako – reče gospođa Hol. – Al' me prepadoše oni zavoji!

Dodala je još uglja u kamin, rasklopila vešalicu i preko nje prebacila putnikov kaput. – A tek naočare! Više liči na gnjurca nego na običnog čoveka!

Okačila je šal na kraj vešalice.

– Još kako drži maramicu preko usta i priča kroz nju... Možda su mu i usta povređena... ko zna.

Najednom se okrenu, kao da se nečeg naprasno setila.

– Pobogu, Mili! Pa ti još nisi završila s tim krpama? – uzviknula je.

Kada se gospođa Hol vratila kako bi pospremila sto nakon što je stranac završio s ručkom, potvrdila je sumnju da je usnu posekao ili unakazio u nesreći za koju je pretpostavljala da mu se dogodila. Pušio je lulu i dok je bila u sobi ni na tren nije skidao svileni šal koji beše obmotao oko donjeg dela lica kako bi stavio lulu u usta. S druge strane, nije to učinio zbog zaboravnosti, jer je primetila da posmatra kako duvan gori. Sedeo je u uglu, leđima okrenut prema zastoru i, pošto je u međuvremenu jeo, pio i zagrejao se, govorio je s manje oštine nego ranije. Odsjaj plamena u kaminu davao je njegovim naočarima izvesnu crvenkastu toplinu koja im je dotad nedostajala.

– Ostalo mi je nešto prtljaga na železničkoj stanicu Bramblherst – rekao je i upitao kako bi mu ga mogli dostaviti. Propratio je njeno objašnjenje veoma učtivim naklonom zavijene glave.

– Tek sutra? Nema brže isporuke?

Izgledao je prilično razočaran odričnim odgovorom. Da li je sasvim sigurna? Nema nekoga ko bi kočijama mogao otići onamo?

Gospođa Hol se drage volje upustila u razgovor i odgovarala mu na pitanja.

– Strm je to i opasan put uveče, gospodine – rekla je na predlog u vezi s kočijama. Koristeći priliku, dodala je:

– Baš tu su se prevrnule kočije pre godinu i više dana. Pored kočijaša, nastradao je i jedan gospodin. Nesreće se dogode u trenu, zar ne, gospodine?

Međutim, gosta nije bilo tako lako namamiti.

– Tako je – odgovorio je kroz šal, posmatrajući je ćutljivo kroz neprozirne naočare.

– A onda treba dosta vremena da se čovek oporavi, zar ne? Eto, moj sestrić Tom se baš posekao kosom – sapleo se i pao na livadi. Bože dragi, tri meseca je bio vezan za postelju. Da ne poverujete. Od tada se jako bojim kose, gospodine.

– Potpuno vas razumem.

– Neko vreme je strahovao i da će morati na operaciju – toliko je bilo loše, gospodine.

Stranac je naglo zasmeha, ali mu je smeh na usnama zamro u trenu.

– Zaista?

– Nego šta, gospodine. Nije im uopšte bilo lako. Morala sam da se staram oko njega jer je moja sestra isuviše zauzeta mališanima. Trebalo ga je previjati iz dana u dan, tako da, ako smem da primetim, gospodine...

– Hoćete li mi doneti šibice? – prekinu je gost naglo. – Ugasila mi se lula.

Gospođa Hol se iznenada trže. Baš nepristojno od nje, i to nakon što mu je ispričala šta je sve učinila. Načas ga je uvređeno posmatrala, a onda se priseti dva zlatnika i ode po šibice.

– Hvala – reče on kratko pošto ih je spustila na sto, a zatim joj okrenu leđa i ponovo se zagleda kroz prozor, što ju je obeshrabrilo. Očito je bio osetljiv po pitanju operacija i zavoja. I pored svega, nije mu to spočitavala, ali ju je nje-gova neučtivost izivcirala, pa je Mili popodne to osetila na svojoj koži.

Stranac se u gostinskoj sobi ostao do četiri sata, i ne pomišljajući da se izvini zbog toga što se toliko zadržao. Najveći deo vremena bio je veoma tih. Činilo se kao da sedi u pomrčini i puši obasjan kaminom – a možda je čak i zadremao.

Jednom ili dvaput bi ga neko ko je pažljivo osluškivao čuo kako stavlja ugalj na vatru, a nekih pet minuta je šetao po sobi. Izgleda da je razgovarao sâm sa sobom, a onda je fotelja zaškripala kada je ponovo seo.

2.

PRVI UTISCI GOSPODINA TEDIJA HENFRIJA

U četiri sata, kad se već prilično smrklo, a gospođa Hol skupljala hrabrost da uđe i upita gosta da li bi popio šolju čaja, časovničar Tedi Henfri uđe u bar.

– Bože dragi, gospođo Hol! Groznog li vremena za tanke čizme!

Napolju je vejao sneg.

Gospođa Hol se saglasi i primeti da je doneo torbu sa alatom.

– Kad ste već ovde, gospon Tedi, bila bih veoma zahvalna ako biste mogli baciti pogled na stari časovnik u dnevnom boravku. Radi i otkucava jasno i glasno, ali velika kazaljka ne mrda sa šestice.

Povala ga je ka sobi, glasno pokucala i ušla.

Čim je otvorila vrata, ugledala je gosta kako sedi u naslonjaču pred kaminom. Činilo se da drema, jer mu

zavijena glava beše klonula u stranu. Jedina svetlost u sobi bio je crvenkasti sjaj plamena u kaminu od kojeg su mu oči svetlucale poput signala za prilazak pruži, dok je obojeno lice prepustio tami, kao i mršave ostatke dana koji su navirali kroz otvorena vrata. Sve joj se činilo rumenim, senovitim i nejasnim, tim pre što je malopre upalila lampu kod šanka, pa su joj oči još bile zaslepljene. Ali na tren joj se učinilo kako čovek kojeg je posmatrala drži ogromna usta širom razjapljena – neverovatno golema usta koja mu behu progutala čitav donji deo lica. Bio je to trenutak osećaj: glava povijena u belo, čudovišne buljave oči i ogroman ponor ispod njih. Promeškoltio se, uspravio u stolici i podigao ruku. Širom je otvorila vrata, soba se osvetli i ona ga jasnije ugleda kako drži šal na licu kao što je ranije to činio sa salvetom. Shvatila je da su je senke prevarile.

– Oprostite, gospodine. Ne smeta vam da ovaj čovek pogleda časovnik? – upitala je, oporavljajući se od privremene zbunjenosti.

– Da pogleda časovnik? – Bunovno se osvrnuo oko sebe, govoreći kroz šal, a onda, rasanivši se, dodade:

– Svakako.

Gospođa Hol je otišla po lampu, a on ustade i protegnu se. Prišao je svetlu, a gospodin Tedi Henfri se, ušavši u sobu, susreo s tom zavijenom osobom. Priča da je bio zatečen.

– Dobar dan – reče neznanac, posmatrajući ga – kako se gospodin Henfri izrazio, prisećajući se živo njegovih tamnih naočara – poput raka.

– Nadam se da vas ne uznemiravam.

– Nikako – odvrati neznanac. – Ali, koliko sam shvatio – obrati se gospođi Hol – ova soba mi je u potpunosti stavljena na raspolaganje.

– Gospodine – odgovori gospođa Hol. – Mislila sam kako biste više voleli da časovnik...

– Naravno – odvrati neznanac. – Ali u principu volim da budem sam i da me ne uznemiravaju.

– Ali stvarno mi je drago što ćete pogledati časovnik – nastavi, primetivši izvesno oklevanje gospodina Henfrija. – Zaista to mislim.

Gospodin Henri beše nameravao da se izvini i povuče, ali ovo ga je ohrabrilо. Neznanac se okrete od kamina i stavi ruke na leđa.

– A sada – dodade – pošto se popravka obavi, voleo bih šolju čaja. Ali ne pre toga.

Samo što je gospođa Hol krenula – ovoga puta nije ni pokušavala da zapodene razgovor jer nije želela da joj neznanac odbrusi pred gospodinom Henfrijem – kada je gost upita da li je učinila nešto u vezi s njegovim koferima na stanici Bramblherst. Rekla mu je kako ih je spomenula poštaru, pa će ih nosač doneti ujutru.

– Sigurni ste da je to najranije? – upita on.

Bila je sasvim sigurna i izrazito hladna.

– Trebalo je da objasnim ranije, ali bio sam isuviše promrzao i umoran – bavim se naučnim istraživanjima – dodade neznanac.

– Zaista, gospodine? – upita gospođa Hol oduševljeno.

– U prtljagu su mi aparati i instrumenti.
– Dakle, korisne stvarčice – reče gospođa Hol.
– Naravno, veoma sam nestrpljiv da nastavim sa ispitivanjem.

– Razume se, gospodine.

– Razlog mog dolaska u Ajping – nastavi on obazrivo – bio je... želja za samoćom. Ne želim da me uznemiravaju dok radim. Uz to, dogodio mi se i nesrećan slučaj...

– Pretpostavila sam – promrmlja gospođa Hol za sebe.

– ... zbog kojeg mi je potreban odmor. Oči su mi ponekad toliko slabe i bole me, pa se satima zatvorim i sedim u mraku. Bukvalno se zaključam. Ponekad, tu i tamo. Naravno, trenutno nije tako. U tim trenucima, čak i najmanja sitnica, poput nečijeg ulaska u sobu, ume jako da me uznemiri. Mislim da to treba napomenuti.

– Svakako, gospodine. Ako bih smela da upitam – zaustiti gospođa Hol.

– To bi bilo sve – preseče je neznanac, smirenom konačnošću kojoj je pribegavao po želji. Gospođa Hol zadržala pitanje i saučešće za neku bolju priliku.

Pošto je izašla, on je nastavio da stoji pred kaminom i zuri, kako se gospodin Henfri izrazio, dok je on popravljao. Časovničar je ne samo skinuo kazaljke i brojčanik sa sata već ga je potpuno rastavio. Pokušavao je da radi polako, u tišini i što neprimetnije. Primakao je lampu. Zeleni abažur je bacao jaku svetlost na njegove ruke, okvir i zupčanike časovnika, a ostatak sobe bio je u senci. Kada podigne pogled sa sata, zaiskrilo bi mu pred očima. Pošto je po prirodi

bio radoznao, izvadio je mehanizam – što je bilo krajnje nepotrebno – s namerom da odloži odlazak i možda zapo-
dene razgovor s neznancem. Ovaj je, međutim, samo mir-
no stajao u tišini. Zapravo, toliko tiho da je to Henfriju išlo
na živce. Osećao se kao da je sâm u sobi, i kad je podi-
gao pogled, u polumraku je nazreo zavijenu glavu i velike
plave naočare koje su zurile u njega, dok su se ispred njih
iskrile zelene tačkice. Čitav prizor je bio tako neugodan da
su neko vreme samo belo gledali jedan u drugoga. Onda
Henfri obori pogled. Kakav neugodan položaj! Poželeo je
da nešto kaže. Možda da primeti kako je neuobičajeno
hladno za to doba godine?

Bacio je pogled kao da cilja uvodnom frazom.

– Vreme – zaustio je.

– Zašto već jednom ne završite i ne odete? – prekide ga
ukočena prilika, očito jedva savlađujući bes. – Samo treba
da pričvrstite veliku kazaljku na osovinu, a vi tu izvodite
besne gliste...

– Svakako, gospodine, samo još minut. Zaboravio sam...

I s tim rečima gospodin Henfri završi i izađe. Međutim,
otišao je poprilično uvređen.

– Dođavola – reče za sebe, probijajući se kroz sneg koji
se otapao. – Ponekad i časovnike valja popraviti.

A onda dodade:

– Zar čovek ne sme ni da te pogleda? Grozota!

I opet:

– Valjda ne sme. Ni da te policija traži ne bi se više zavio
i umotao.

Na Glisonovom uglu ugleda Hola, koji se nedavno beše oženio neznančevom vlasnicom gostionice *Kočije i konji*, a koji je povremeno vozio ajpinška kola do raskrsnice Siderbridž, ako je bilo potrebe. Upravo se odande vraćao i išao mu u susret. Sudeći po načinu na koji je vozio, Hol očito beše nakratko svrnuo u Siderbridž.

– Zdravo, Tedi – dobaci u prolazu.

– Imaš pravog čudaka kod kuće – reče Tedi.

Hol, raspoložen za priču, zastade.

– Šta reče?

– Neki čudak je odseo u gostionici – objasni Tedi. – Svega mi, baš je čudan.

Zatim detaljno opisa neobičnog gosta.

– Pomalo zvuči kao da se radi o prerašavanju, zar ne? Voleo bih da čoveku vidim lice ako će već da mi odsedne u kući. Ali žene su poprilično lakoverne kad se radi o strancima. Odseo ti je u gostionici, a ni ime joj nije dao, Hole.

– Ma šta kažeš – odvrati Hol, koji nije baš najbrže kapirao.

– Da – odvrati Tedi. – Na nedelju dana. Šta god da je, nećete ga se otresti za manje. A i dosta prtljaga mu pristizhe sutra, tako bar kaže. Nadajmo se da u koferima ne nosi kamenje, Hole.

Zatim mu ispriča kako mu je tetku u Hejstingsu prevario neznanac s praznim koferčetom. Sve u svemu, u Holu je probudio podozrenje.

– Ajmo stara – reče Hol. – Da vidimo šta se to zbiva.

Tedi nastavi da se probija kroz sneg sa olakšanjem u duši.

Umesto da vidi šta se dešava, Hol je od žene zaradio grdnju zbog toga što se toliko zadržao u Siderbridžu. Na okolišna pitanja dobio je preke i zaobilazne odgovore. Ipak, uprkos početnom neuspehu, seme sumnje koje je u njegovom umu posadio Tedi počelo je da klija.

– Vi ženskinje ne znate baš sve – reče gospodin Hol, odlučan da što pre detaljnije ispita o kakvom se to gostu radi. Pošto je neznanac otišao u krevet, negde oko pola deset, Hol odlučno ode u gostinjsku sobu i dobro pro- uči nameštaj svoje supruge, tek da pokaže kako neznanac nije tu gazda. Uz to, s velikom pažnjom i blagim prezirom pregledao je papir s matematičkim proračunima koje je neznanac ostavio na stolu. Kada je krenuo na spavanje, naložio je supruzi da veoma pažljivo pogleda neznančev prtljag kada stigne sledećeg dana.

– Gledaj ti svoja posla, Hole, a ja ću svoja – odvrtila je gospođa Hol.

Bila je utoliko više raspoložena da se brecne na supru- ga jer je stranac bez sumnje bio čudne sorta, te ni sama nije bila sigurna šta da o njemu misli. Usred noći se probu- dila sanjajući kako je proganjaju ogromne bele glave nalik repi, s beskrajno dugim vratovima i krupnim crnim očima. Ali kako je bila razumna žena, zauzdala je strahove, okre- nula se i nastavila da spava.

Herbert Džordž Vels
NEVIDLJIVI ČOVEK

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura
Agencija Tekstogradnja

Korektura
Agencija TEA BOOKS

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-354-2

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2021.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**

KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-31

ВЕЛС, Херберт Џорџ, 1866–1946

Невидљиви човек / Herbert Džordž Vels ; prevod sa engleskog
Igor Solunac. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2021
(Beograd : Dereta). – 207 str. ; 20 cm. – (Biblioteka Tragom
klasika / [Dereta])

Prevod dela: Invisible Man / H. G. Wells. – Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-354-2

COBISS.SR-ID 32673545